

ուէին: Եկեղեցական թանգարանը, որ այժմ երեք սրահներով կը ներկայանայ, հնադարեան քիչ բան ունի՝ որ նոյնիսկ Ժ-Ձ դար հասնի, բացի մէկ քանի մասնատուիէ (Գեղարդի, երկաթէ խաչի եւն.): Զարմանալիօրէն մարդս յուսախար կ'ընէ չղոյու-թիւնը այն մեծարժէք դոհարադարձ իրեղէնե-րուն, որ իբր թէ գոյութիւն ունէին էջմիածնի գանձատան մէջ, նոյնիսկ քանի մը տանեակ տա-րիներ առաջ: Նշմարելի անձրեւէ փճացած կամ վնասուած տղածոյ հին վարադոյրներ, որոնց խնամոտ պահպանման գործին այժմ միայն ձեռք դարձուած է: Ուշ է պատասխանատուներ փնտռել: Տաճարին ներքին վերանորոգումը եւ վերստին զարդարումը՝ գեղագիտական մարզին մէջ՝ ըստ իս՝ բոլորովին անդոհացուցիչ է, եւ շատ բան կը զեղէ տաճարին հնադարեան վեհութիւնէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

Արդէն իսկ երկարած այս տպաւորութիւններս կ'ուզեմ աւարտել՝ յայտարարելով որ Հայաստան իրապէս բազմակողմանի զարգացման մէջ է:

Իբր հայադիտութեան նուիրուած համեստ աշ-խատող մը, բնական է, իմ իրաւասութիւնէս եւ կարողութիւնէս վեր է քաղաքագիտական անպէտ մարդանքներ ընել: Ես հոս կը գրեմ ու կը խօսիմ բաներու մասին՝ զոր տեսած եմ աչքերովս, ինչ-պէս համառոտակի ըսած էի նաեւ Երեւանի ձախ-նասիւնէն:

ԻՄ ՊԻՇԵՐԻՍ ԸՆԾԱՆ

Իմ գիշերիս ընծան է այս. չարչարանքով Գաղուած պըտուղ, առանձնութեան մըռայլ ծառէն, Որուն ոստերն ու տերեւները կը բուրեն Մահացու խումկ մը տրտմաբով:

Ընդունէ՛ գայն. քայսծոտ հոգւոյս իմ կայծերէն, եւ շիթերէն ալ արիւնիս ջերմացնելով՝ Ծաղկեցուցի. եւ լըռութեան բիրեղներով Զայն փանդակած եմ գաղտնօրէն:

Ան խօսք մըն է քայսանձագին, աղօթաձայն, Որպէսզի դուն ըլլաս շուշանն իմ երազիս, Պարտէզին մէջ գիշերական:

Որպէսզի դուն ըլլաս միայն շունչ մ'երկնային եւ բացարձակ նըրիրումով ցոլացնէ գիս Զինջ էութեանդ հայելին...

ԱՐՍԵՆ ԵՐԿԱՌ

Անուրանալի է Երեւանի եւ Խորհրդ. Հայաս-տանի ներկայ վերաշինական վերելքը. անուրանա-լի է հայադիտական զարգացումը, հայ մշակոյթին ստացած նոր ոյժն ու կարեւորութիւնը:

Անտարակոյս, այս դատին մեծ նպաստ կ'ընայ բերել Սփիւռքի եւ Խորհրդ. Հայաստանի միջեւ աւելի սերտ մշակութային փոխարարերութիւ-նը: Արտասահմանեան շատ արժէքաւոր ոյժեր, այժմ, երկրորդական պատճառներով, դժբախտա-րար, անտեսուած են ու չեն կ'ընար Հայաստան այցելել. ասիկա պէտք է երկրին վարելչներուն մասնայատուկ ուշադրութեան առարկայ դառնայ:

Իսկ ինչ կը վերաբերի իմ մասին Մոսկուայէն մինչեւ Երեւան շրջող փափսուքներուն, նկատելի որ այդ բոլորը հնարուած է «Բազմավեպ»ի մի-ջոցով լոյս տեսած կարգ մը դրախտա-քննադա-տականներս նսեմացնելու նպատակով:

Այժմ ուրախ եմ ըսելու որ ամէնքն ալ տեսան՝ թէ իբր համեստ ոյժով հայ մշակոյթին նուիրեալ մը, նպատակ ունիմ ճշմարտութիւնը միշտ քօ-ղաղերծել - նաեւ Օրբի խնդրին մէջ - առանց երկդիմի նպատակներու, առանց քաղաքական կամ կուսակցական յետին միտքերու: Եւ այս՝ նաեւ ապագային:

Վստահ եմ թէ ճշմարտութեան սէրը միշտ պիտի յաղթանակէ ու եղբայրացի մեզ բոլորս, հայ-բնիկի՝ թէ Սփիւռքի մէջ:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

Գ Է Պ Ի Ա Ի Ա Ր Ա Յ Ի

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԶՈՐՍ ԱՐԱՐՈՎ

Գրեց Հ. ՎԱՀԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

(Շար. տես՝ Բազմ. 1961, թ. 1-2, էջ 34)

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐԻՆ

Վարդան - սպարապետ Հայաստանի
Վասակ - Մարդպան Հայաստանի
Վահան Ամատունի - նախարար
Արշաւիր Կամսարական - նախարար
Դեւոնդ Երեց
Եղիշէ - ատենադպիր
Արմենակ, - զինակիր Վարդանի
Սամուէլ - լրտես, կողմնակից Վարդանի
Վարդանոյշ - մայր Վահանիկի
Գուժկան Վրաստանի
Գարշոյլ - մտերիմ Վասակի
Բարապան մը:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՐԱՐ

Տեսարանը կը ներկայացնէ շքեղ սեմնակ մը՝ պետական շէնքին մէջ. սեղան, ա-քոռներ, բազմոց; եւ աշտանակներ՝ սե-ղաններուն վրայ:

ՏԵՍԻՆ ԱՌԱՋԻՆ

Վարդան Մամիկոնեան եւ Արմենակ

Վարդան - (խօսելով Արմենակին հետ՝ բեմ կ'ելլէ) Ի՞նչպէս կարելի է հաւատալ այսպիսի ահաւոր դաւի մը: Դեռ անցեալ օր, Վասակ Աւետարանի վրայ երդումը-րաւ. իր շրթներն ալ դպան այդ սուրբ Գրքին:

Արմենակ - Երբ մէկը հաւատք, խիղճ, բարոյական չունի՝ ամէն բանի կարող է: Վարդան - Ուրեմն այս տեղեկագիրը Վասակ ի՞նչը պատրաստած է, եւ ինչը ձեռքովը կ'ուզէր պարսիկ պատուիրակին յանձնել:

Արմենակ - Շատ պաշտօնական քարտէզ է եւ տեղեկագիր: Տեսէք, Մարդպանին կնիքը կայ վրան:

Վարդան - Եւ այսքան թեթեւօրէն վար-ուել այսպիսի վտանգաւոր թուղթի մը հետ...:

Արմենակ - Ամենավարպետ դոյերն ալ, շատ անգամ, ամէնէն ապուշ կերպով կը բռնուին:

Վարդան - Կասկածներ ունէինք արդէն. շատեր դիւ զուշացուցին այդ մարդէն. բայց մարդս զիմացինն իր սրտին պէս կը դատէ: Ես տարիներով հայրենիքէն հե-ղառու, կարօտը սրտիս մէջ, ամէն հայ՝ եղ-րու, կարօտը արդէն համար իր կեանքը դո-պատրաստ ազգին համար իր կեանքը դո-հելու: Վասակ միմիայն չէ. այդ դաւը ձիւ-ղանորոգներ ունի: Նա լաւ կը ճանչնայ մեր բոլոր նախարարներուն նկարագիր-ները. զիտէ տկարամիտն ու փառասէրը: Նա նուրբ միտք ունի, հոգեբան է, սողա-ցող է, գիտէ հմայել եւ կաշառել, շոյել եւ սպառնալ: Պէտք է զիշեր ցերեկ հըս-կել իր քայլերուն:

Արմենակ - Վասակ խիստ հսկողութեան տակ է: Ամէն կողմ հաւատարիմ սպաներ, զինուորներ՝ զիւղացիի, փերեզակի, ա-ռետրականի, ծառայի կերպարանքի տակ կը գործեն:

Վարդան - Բոլորն ալ վստահելի՞ են: Արմենակ - Կասկածնիդ արդար է. Պար-սիկները իրենց ոսկիներով մեր մաքուր նկարագիրը խաթարեցին. սակայն առանց վրան ալ հսկողներ կան:

Վարդան - Խոհեմութիւնը երբեք չա-փաղանց չէ: Այդ վաւերագիրը պէտք է մեր աչքերը լաւ բանայ:

Արմենակ - Օձին գլուխը դտանք, դիւ-րին է ջախջախելը:

Վարդան - Դժբախտաբար հազար գըլ-խանի օձ է: